

Kirik ja rahvus

Vello Salum

Alljärgnev loeng on kirjutatud jaanuaris 1980, okupeeritud Eestis, kus seda paljundatult on levi-
tatud käest kätte.

Pressiagentuur AP teate kohaselt "New York Times'is" (sep. 1981), olevat selle artikli autor, Ambla koguduse õpetaja Vello Salum, KGP poolt ar-
reteeritud novembri lõpul 1980. Pärast esialgset ülekuulamist hotell Palace's (mida KGP nüüd selleks otstarbeks kasutavat), olevat ta ambulantsiga sõi-
dutatud Tallinna linna vaimuhaiglasse Paldiski tä-
naval, kust ta detsembri alul väga nõrgana oli edasi saadetud tema praegusesse asukohta vaimuhaig-
lasse Jämajalal.

Teatavasti on Vello Salum sündinud 5. juulil 1933. Ta isa oli loomaarst. Oma teoloogilise hari-
duse on ta saanud nõukogude ajal Tallinnas ELK Konsistooriumi teoloogia instituudis ja teda on ordineeritud 16. juunil, 1970.

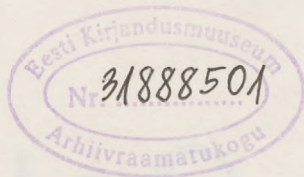
Nagu alljärgnevast näete, ei ole üksnes mitte tema julgus see mis imetlust väärrib ja meile inspi-
ratsiooni annab, vaid veel enam väärivad tähelepane-
mist tema kirjutises esitatud ideed.

Käesolevaga soovitan seda kõikidele kaaseestlas-
tele lugemiseks ja järelemõtlemiseks.

Heino Laaneots,

EELK Montreali Jaani kog. õp.

20. okt. 1981

« EHATARE »
RAAMATUKOGU

K I R I K J A R A H V U S

Kristlik kirik oma põhilaadilt on usu ja armastuse ühendus, vaimne organism, kes töötab ja elab oma seaduste järgi. Seepärast on ja peavad olema alati v a i m s e d tema töötamisala, meetod, samuti ka tööriistad ja võitlusvahendid, sotsiaalse organisatsioonina on kirik iseseisev institutsioon, mitte ainult õiguslikult, vaid ka olult. Kirik ei tohi loobuda algatusest oma sisemise korra edasiarendamisel ega iseseisvusest. Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku korraldus on loodud kiriku enese poolt, ilma et ilmlik võim oleks ennast asjasse seganud. See ajalooline tõsiasi ei tohiks iial kaduda ega tumenedagi kiriku teadvuses.

Armastuse kasvamine kiriku vastu võltub suurel määral sellest ustavusest, millega kirik täidab oma otseseid ülesandeid ja kohustusi Jumalariigi ehitamisel. Sellest sõltub kogu rahva, haritlaskonna ja ka riigi suhtumine kirikusse. EELK on vaba rahvakirik. Vabakirik kirikupoliitilises mõttes. Kiriku kohta aga tähendab rahvakiriku mõiste seda, et ta on tihedalt seotud rahvaga, tema elu ja saatusega, tema igatsuste ja soovidega, tema püüete ja eluliste nõuetega, nii põhimõtteliselt kui ka tegelikult, oma korraldustes ja tegevuses orgaanilises sidemes rahvaga, rahva igakülgse arengu ja edu tähenduses ning suunas. Kui minevikus on selles suhtes mõndagi vajaka jäänud, siis tahab rahvakirik kirikule seda osa ja ülesannet eraldi meelde tuletada ja sisendada (J. Köpp, Kirikuvalitsemisõpetus, Tartu, 1940, lk. 144-147).

J. Köpu teeneid EELK rajamisel eesti rahvakirkuna saksa(meelse) härraskiriku kokkuvarisemise järel 1917.a. siinkohal ehk keegi ei taha vähendada: ega tema põhimõtteid veifada; Kuna tuleb jääda teema raamidesse

siis ei hakka ma käsitlema kiriku mõistet laiemalt, vaid püüan koondada peatähelepanu suhtele - kirik - rahvas. Nii EELK nimest kui ka senisest struktuurist tuleneb, et ta on eesti rahva kirik. Kuna endisi rootsi ja saksa praostkondi enam ei eksisteeri ja liikmeteks on jäänud põhiliselt eestlased, siis on EELK ametlikuks keeleks eesti keel. Lühidalt, EELK senine struktuur tulenes keelest ja rahvusest lähtudes. Kui rahvuse mõiste defineerimisel on määravateks komponentideks ühine keel, territoorium jne., siis on keelelise kaasaegsuse ja sisulise selguse mõttes õigem kõnelda EELK-st kui eesti rahvuskirikust ning ka antud teema piiritleda: Kirik ja rahvas ehk EELK ja eestlased.

Eelnevalt, enne kui teema juurde minna, on vaja vabaneda hirmust, et teema on liiga palav ja poliitiline. Kirik ei saa olla oma kuulutuses väljaspool aega ja eemal rahva murest ning vaevast. Peapiiskop J. Kiivit on ikka rõhutanud, et kirik ei saa olla apoliitiline, vaid peab võitlema Jumala riigi nähtavaks saamise eest eelkõige selle rahva juures, kes on tema liikmeteks ja sellel maal, kus ta asub. Kui isikukultuse aeg ja ohvrid ainult hirmu esile kutsuvad, siis on kuulutaja juba Kristuse reetnud ja teenib selle maailma vägevaid oma vaikimisega või ebakonkreetselt ja apoliitilise kuulutusega. Apostellik amet nõuab vaimulikelt ka apostel Pauluse järele käimist, kes juutidega oli juut, kreeklastega kreeklane jne., et neid võita Kristusele (1. Kor. 9, 19-22). Eestlaste keskel elades ei saa eestlaseks sündinu olla enne kristlane, alles siis eestlane: Me ei saa olematuks teha oma sündi, veel vähem saab vaimulik arvestamata jätta väiksema venna ja oma rahva olukorda. Püüd seda teha on mõlemal juhul võrreldav enesetapuga. Kui hingekarjane ei täida neid ülesandeid, milleks ta on kutsutud ja seatud, siis ta pole enam vaimulik.

Millised on siis kiriku ja tema ametikandjate ülesanded kaasaja teoloogia valguses? Seda edastab vahest kõige lühemalt Luterlike Kirikute Maailmaliidu VI (viimasel) Assembleel 13.-26. 06. 1977.a. peetud dr. William B. Lazarethi ettekanne kirikust kui sotsiaalse ja poliitilise vabastamise eestkostjast. Ta ütleb: "Väljaastumine õiguse eest on kiriku läkituse vältimatu osa. Kõik poliitilised süsteemid on mõjustatud patust ja seega Jumala kohtu all. Kirik ei saa seista kõrgemal poliitilisest võitlusest - quasi-neutraalsel pinnal. Neutraliteet pole muud kui poliitiline müüt: see on varjatud samastumine ülekohtuse status quo-ga või halvimal juhul mugav võimalus varjata kiriku poliitilisi, majanduslikke ja institutsioonilisi erihuvisid. Kiriku solidaarsus kõigi inimestega peab olema kriitiline solidaarsus - "kriitiline", kuna kõigi inimeste jaoks on olemas kiusatus toimida patusena ka püüetest õiguse poolt, "solidaarsus", kuna inimeste vabadusvõitlus kunagi ei piirdu ainult kristlastega. Kui tahame jääda ustavaks Augsburgi usutunnistuse artiklitele 16 ja 28, siis ei tohi me võtta enda peale eetilise skisofreenia riski, toetades küll relvastatud võitlust diktaatorite vastu välismaal, kodumaal aga mitte (Aamos 5, 24). Samal assembleel ütles Daniel Ostertag (Pr.): "Kiriku kuulutuse inkarnatsioon peab toimuma paigal, kus kirik kuulub, kirikustruktuuri suletud süsteemi jääv teoloogiline refleksioon ei ole Jumala teenimine. Kiriku jaoks on alati olemas oht, et Jumal hakkab oma tööd tegema väljaspool kirikut ning kirik muutub siis mõttetuks struktuuriks".

Kiriku ja misjoni ühtsust on viimastel oikumeenilistel kohtumistel eriti rõhutatud. Nii Uus-Delhis 1961.a. KON 3. Täiskogul: Kirik on jumala misjon. Kirik, kes teab, et ta kuulub apostliametisse ja et ta seetõttu on Jumala valitsusvõimu kuulutamiseks maailmas olemas, ei "harrasta" misjonitööd. Säärane kirik osutub pigem ise misjoniks,

milles elav Jumal maailma järele haarab. Seepärast on kirik ilma misjonita mõeldamatu. Niipea, kui kirik kogu oma olemusega lakkab olemast misjon, langeb ta templi või mingi ühingu tasemele, milles harrastatakse religioosse "mina" kultiveerimist. Kirik ei ole hoone, organisatsioon ega pastorite ettevõtte, ta on elav kogudus, mille tegevus ei saa piirduda ainult jumalateenistuste pidamisega, nagu seda sageli arvatakse. Me peame endilt küsima, kas meie praegused struktuurid mitte ei säilita meie killustatust, nii nagu oleksid nad kivilinenud, selle asemel, et edendada misjonlikku koguduseühtsust. Sageli on kirik ise "pahanduseks", mis evangeeliumi väärtust uskmatu maailma silmis alla kisub ja siiraid jumalaotsijaid enesest eemale peletab, see ei ole evangeeliumi enese "pahandus", vaid meie viga, mis kuulub kõrvaldamisele. Ka Luterlik Maailmaliit VI assembleel rõhutati misjoni ühtsust, misjoni eesmärgiks on tunnistada Kristust, mis aga praktilistel kaalutlustel on jagatud mitmesse aspekti: Kuulutustöö, teenimine, jumalateenistus, kristlik kasvatus ja õpetamine jne. Üht aspekti rõhutada teise arvel või mõni neist aspektidest unustada tähendab evangeeliumile langemist võõra odava propaganda või ideoloogiliste võitluste tasandile (näit. jumalateenistuse ülerõhutamine võib kiriku viia vaimsesse getosse (vene õigeusk), teenimise ülerõhutamine aga võib panna kiriku võõraste ideoloogiate teenistusse (Interlike kirikute oht). (D. Calvo).

Järeldus neist viimasel ajal rõhutatud seisukohtadest, nii ebamugav kui see ka ei oleks, on: me ei tohi kiriku ametikandjatena oma ülesannet piiritleda jutlustamise, jumalateenistuste pidamisega ja surnute matmisega ning veel mõne suvalise talitusega. Just meie passiivsus ja see, et me ei tegele ühiskonna- ja kasvatusprobleemidega teeb meid riigivastasteks. Uue ühiskonna ja uue inimese kujundamine on nii riiklik kui ka kiriklik kohustus, sest Jumala riik ja tema

õigus peavad nähtavaks saama ka Maarjamaal eestlaste juures ja eestlaste jaoks. Usulisest aspektist on eesmärk üks: uus ja parem maailm ning inimese igakülgne arendamine. Erinevus on vahendites ning eesmärgi selguses. Kuigi meilt ei taheta otsest koostööd kristlikel alustel, ei tähenda see veel, et me ühiskonnaprobleemide ja noorsoo kasvatusküsimustega ei peaks tegelema. Vastupidi, me oleme kohustatud nendega tegelema, lahendustest kirjutama, kuulutama ning neid praktiliselt ka teostama.

Mõnelgi tekib küsimus: kellele kuulutada ja kellega teostada, kas neile 10 - 20 vanakesele, kes veel igal pühapäeval kirikus käivad? Siin jõuamegi tänase teema keskmesse. Rahvas ei ole eemaldunud kirikust, vaid vaimulikkond on eraldanud ennast oma rahva vajadustest, igatsustest ning pole võidelnud tema õiguste eest. Rahvas toetab kirikut, sest meie saame palka rahva, mitte riigi käest, samast ka summad hoonete remondiks jne. Et üle 30 aasta kirik on püsinud ilma riikliku abita, tõendab see, et veel loodab ja ootab rahvas kirikult midagi. Me ei saa eestlasi süüdistada usulises ükskõiksuses, eemaldumises kirikust. Me ei saa süüid veeretada saksa soost pastoritele, sest nad on Eestist eemal juba 40 aastat. Saame ainult ennast süüdi tunnistada: eesti rahvuse mured ja hädad pole olnud EELK pastorkonna peamised probleemid, millistele nad lahendusi peaksid leidma. Me vbastame ennast oma rahva raskustest, selle asemel et anda eeskuju raskuste ületamisel.

Mis on siis need eesti rahvuse mured, hädad ja muud raskused?

Ja kas EELK on neist eemale jäänud?

1. RAHVUSE ELURUUM

Igale inimesele, nagu iga elusolendi liigilegi on vaja oma eluruumi, et tagada talle rahulik ja normaalne elu. Loomapsühholoogid on küllaltki üksikasjaliselt uurinud negatiivseid tagajärgi, mis kaasnevad teise liigi või isendi tungimisega vaadeldava liigi eluruumi. Kuid

milleks otsida nii kaugeid paralleele? Me teame igaüks omast käest, kuidas tunneme end olukorras, kus keegi alaliselt asub elama mulle kuuluvasse korterisse ja tunnistab, et tal on samasugune õigus korterile ja seal asuvatele esemetele kui sinulgi. Siis me protesteerime ja nimetame seda ibaõigluseks. Aga kui suurem rahvas tuleb ja asub elama väiksema rahvuse eluruumi ning kuulutab, et tal on samasugune õigus kõike omaks tunnistada, siis me ettevaatlikult vaikime. Vaikime ka sellest, et suurema rahva eluruum on neli korda avaram (1970.a. oli VNFSV-s $7.7 \text{ inimest km}^2\text{-l}$, Eestis $30.5 \text{ km}^2\text{-l}$). Kes selline väike rahvuste arvel eluruumi avardamine ei anna uut hoogu Hiinale ($68,5 \text{ in. km}^2\text{-l}$) ja Jaapanail (266 in. $\text{km}^2\text{-l}$) peaaegu asustamata (nendega võrreldes) Venemaa arvel oma eluruumi laiendada.

Seega eesti rahvuse mure (esmane mure, häda number üks) on eluruumi küsimus, väikerahvusele eluruumi õiguse tagamise probleem. See ei ole kitsalt lokaalne või natsionaalne, vaid akuutselt globaalne. Iga (väike) rahvuse eluruumi ehk rahvusterritooriumi puutumatus peab olema tagatud, kui tahetakse püsivat rahu. Me teame, milline oli ja on Jeesuse hoiak väiksema venna suhtes. Ka suur- ja väikerahvuste vahelistes suhetes asub Ta väiksema poolele. Seega pole kristlik rahvuspoliitika midagi ebamäärast, vaid Piibli põhjal selgelt eristatav suurrahvuse šovinismist.

2) EMAKEELEÕIGUSE tagamine

Konstitutsiooni (par. 70) järgi on NSV Liit ühtne paljurahvusline liitriik, mis on moodustatud sotsialistliku föderalismil alusel, rahvuste vaba enesemääramise ja võrdõiguslike sotsialistlike vabariikide ühinemisetulemusena. Liiduvabariik on suveräänne (par. 76)) rahvusriik, tagamaks tema minirahvuse igakülgse arengu ja õiguse määrata oma saatust (par. 19, 29). Lenin kirjutab: "Rahvuste enesemääramise all tuleb mõista nende riiklikku eraldumist võõrrahvaste kollektiividest,

tuleb mõista iseseisva rahvusriigi rajamist. See tähendab, et "rahvaste enesemääramisel" marksistide programmis ei või ajaloolis-majanduslikult olla muud tähendust kui poliitiline enesemääramine, riiklik iseseisvus, rahvusriigi moodustamine." (1) Samas lisab Lenin: "Meie peaülesanne rahvusküsimuses on võidelda kõigi rahvaste ühesuguse õiguse eest oma rahvusriigile." (2)

Iseseisva ja sõltumatu rahvusriigi loomine jääb seni Venemaal ainuüksi suurvene rahvuse privileegiks. Just see suurvene natsionalismi mürk rikub kogu ülevenemaalist poliitilist atmosfääri. (Selline olukord paneb Venemaa proletariaadile kahesuguse või õigemini kahekülgse ülesande: võidelda igasuguse natsionalismi ja eeskätt suurvene natsionalismi vastu, tunnustada mitte ainult kõigi rahvaste täielikku üheõigust üldse, vaid ka üheõigust riigi rajamise suhtes, s.o. rahvuse enesemääramise õigust, lahkulöömise õigust, rööbiti sellega aga ka kõigi rahvaste igasuguse natsionalismiga eduka võitlemise huvides kaitsta proletaarse võitluse proletaarsete organisatsioonide ühtsust, nende tihedamat liitumist internatsionaalseks tervikuks, hoolimata kodanlikest taotlustest rahvuslikule eraldumisele). Suurvenemaa majanduslik õitseng ja kiire arenemine nõuab aga maa vabastamist suurvenelaste vägivallast teiste rahvaste kallal... Keegi pole süüdi selles, kui ta on sündinud orjana, kuid ori, kellele on võõras mitte ainult oma vabaduse taotlemine, vaid kes ka õigustab ja ilustab oma orjapõlve (nimetab näiteks Poola, Ukraina jne. kägistamist suurvenelaste "isamaa kaitsmiseks"), säärane ori on lurjus ja närukael, kes kutsub õigustatult esile vihkamist, põlgust ja jälkustunnet. Proletariaadi revolutsiooniks on aga vaja tööliste pikaajalist kasvatamist täieliku rahvusliku võrdsuse ja vendluse vaimus... rahvaste täieliku üheõigustuse ja enesemääramise õiguse kõige otsustavama, järjekindlana, revolutsioonilise kaitsmise mõttes.

Võimuhaaramine ei ole veel sama mis revolutsiooni lõpuleviimine.

Rahvuse, veel vähem suurrahvuste ümberkasvatamine ei toimu üleöö.

Naiivne ebateaduslik oleks eeldada, et erandiks on ainult suurvene rahvas, keda "Aurora" kahuri kõmin koheselt ja täielikult ümber sünnitas.

Seepärast jäävad kehtima Lenini testamendi sõnad, mis ta kirjutas 31.12.1922.a. ja esmakordselt rahvale lugeda anti alles 34 aastat hiljem, 1956. aastal:

"On vaja maksma panna kõige rangemad eeskirjad meie liitu kuuluva-
tes muurahvuselistes vabariikides rahvuskeele kasutamise suhtes ja
nende eeskirjade täitmist eriti hoolikalt kontrollida. Pole kahtlust,
et raudteeasjanduse ühtsuse ettekäändel, maksuasjanduse ühtsuse jne.
ettekäändel tuleb meil oma praeguse aparaadi tõttu ette suur hulk
tösisvene laadi kuritarvitusi. Nende kuritarvituste vastu võitlemiseks
on vaja erilist leidlikkust, rääkimata juba nende inimeste erilisest
siirusest, kes asuvad seda võitlust läbi viima. Siin on tarvis üksik-
asjalist koodeksit, mille vähegi edukalt saavad koostada a i n u l t
natsionaalid, kes antud vabariigis elavad. Seejuures ei saa mingil
juhul kindel olla, et kogu selle töö tulemusena järgmisel nõukogude
kongressil ei tuleks tagasi minna, s.t. säilitada Nõukogude Sotsia-
listlike Vabariikide Liit ainuüksi sõjanduse ja diplomaatia alal,
igas muus suhtes aga taastada üksikute rahvakomissariaatide täielik
iseseisvus... kahju, mis meie riigile võib tekkida selle tõttu, et
rahvuslikus aparaadid ei ole ühendatud vene aparaadiga, on võrratult
väiksem, lõpmata palju väiksem kui kogu see kahju, mis tekib mitte
ainult selle, vaid ka kogu internatsionaalile, sadadele miljonitele
inimestele Aasias, kellel lähemas tulevikus seisab ees meie jälgedes
ajaloo esiplaanile asumine. Oleks andestamatu oportunism, kui sellel
Ida väljaastumise künnisel ja tema ärkamise algul õonestaksime seal
oma autoriteeti oma maa muulaste suhtes vähemagi jõhkruks ja ebaõigluse

tarvitamisega. Üks asi on vajadus koondada oma read kapitalistlikku maailma kaitsvate Lääne imperialistide vastu. Teine asi on, kui me ise satume, olgu või pisi-asjadeski, imperialistlikesse suhetesse rõhutatud rahvastega, õõnestades sellega täielikult kogu oma printsi-
piaalse siiruse, kogu ma printsiipiaalsuse imperialismivastase võitluse kaitsmise küsimuses."

Pole juhuslik, et Lenini testament jäeti rahvale avaldamata terve inimpõlve jooksul. Et tema hoiatust õigel ajal kuulda ei võetud, tõi endaga kaasa Aasia maade (Hiina, Indoneesia, India j.t.), araabia rah-
vaste ja enamuse arengumaade eemaldumise venelaste eeskujust ehitada samal viisil sotsialismi. Üksteise süüdistamine hegemonismis tuleneb Lenini testamendi ignoreerimisest. Jättes kõrvale välispoliitika, peame nõrdimusega nentima, et senini pole koostatud ka neid üksikasja-
lisi eeskirju (koodeksit) emakeele kasutamise suhtes rahvusvabariirigs. Pole pisi-asi, kas vanake või laps saab arstiga rääkida emakeeles või suurrahvuse keeles. Kasvatust ei tee veel internatsionaalsemaks see, kui võõrkeelte õppimise asemel juurutatakse kõikjal vene keelt.

Oma testamendis Lenin seab printsiipiaalse küsimuse: kuidas mõista internatsionalismi? Ta rõhutab, et on tarvis vahet teha suure ja väikese rahvuse natsionalismi vahel: "Suure" rahvuse (kuigi ta on suur üksnes oma vägivalla poolest, suur üksnes nii, nagu seda on deržimorda)
internatsionalism ei tohi piirduda rahvaste vormilisest võrdsusest kinnipidamisega, vaid peab sisaldama ka niisugust võrdsust, millega suur rahvas kompenseerib selle ebavõrdsuse, mis elus tegelikult välja kujuneb. Kes pole sellest aru saanud, see on tegelikult väikekodan-
likule seisukohale jäänud ja libiseb sellepärast alatasa ja paratamatult kodanlikule tasendile: Proletaarlasele on mitte ainult tähtis, vaid on tingimata vajalik tagada endale proletaarses klassivõitluses muulaste maksimaalne usaldus. Vormilisest võrdsusest on selleks vähe. Selleks

Selleks on tarvis ühel või teisel viisil, kas oma käitumisega või järeleandmisega muulaste suhtes, kompensserida see umbusaldus, see kahtlus, see ülekohus, mis talle möödunud aegadel on osaks saanud "suurriikliku" rahvuse valitsuse poolt.

Kui me ei taha olla orjameelsuse apostlid, kes oma ultrasuper-ekstra lojaalsusega eluõiguse almust paluvad, siis peame avameelselt tunnistama, et Eestimaal emakeele õiguse ja eestlaste rahvusruumi õiguste eest pole avalikult võideldud. Paljudel on veel staliniaegne hirm nahas ja nad värisevad ka siis, kui riik meile palka ei maksa või pensioni ära võtta ei saa.

Kas kiriku (resp. vaimulikkonna) osa ja ülesanne ei ole väiksema venna eest välja astuda? Praegu on selleks ülim aeg ja kõige parem võimalus. Kas tõesti? Praegu käib ettevalmistus laial rindel vene keele juurutamise osas lastesõimest kõrgkoolini. Teenindussfääris, ravi alal ja mujal ametkonniti surutakse eesti keelt vaikselt, kuid visadusega tagaplaanile. Laiendatakse venekeelse ajakirjanduse ja muude infovahendite osakaalu jne. Kõike seda KP egiidi all. Kolmkümmend aastat on võideldud pisimagi eesti natsionalismi valduse vastu ja selle aja jooksul pole avalikult hukka mõistatud ühtki suurvene šovinismi avaldumise juhtu Eestimaal, nagu oleks viimane kui üks venelane üleöö uuesti sündinud ning kuulub ainulaadsesse tõeliselt teadlikult, ideoloogiliselt puhtamasse kõrgemasse rassi, kes on absoluutselt vaba suurrahvusele omasest šovinismist. Kuna KP on tahtmatult või sihilikult ignoreerinud Lenini testamenti, on ta ennast tugevalt kompromiteerinud. EKP ülesanne oleks olnud väikerahvuse keele ja elu-ruumi õiguse eest võidelda, tagada temale see Lenini poolt rõhutatud ebavõrdsuse kompensatsioon, ilma milleta ei saa areneda ta rahvuslik kultuur.

Poeet H. Runnel oma ettekande Tapa keelepäeval ("Kellele kuulub keel?") lõpetabki küsimusega, kellele siis kuulub eesti keel? Kes peab keele õiguse eest hea seisma? Kuna EKP liikmetest on juba praegu pooled venelased, siis on selge, et nad otsivad pigem põhjendusi vene keele kasutamise õigustamiseks, sest venestunud muulased soolavad alati üle tõsivene meeleolude osas, nagu nendib Lenin. Seega ; praeguse EKP koosseisu ja juhtkonna tõttu on eesti rahvas mures oma saatuse pärast. Rahvaraamatukogu on hävimas, Etnograafiamuuseumi 70-ndat juubelit tähistasid varemed Raadil ja tema 529265 säilitusüksusest (seisuga 1.1.1975) pole alaliselt eksponeeritud mitte ühtegi - puuduvad vastavad ruumid. Ka kunstimuuseumid on rohkem laod (eksponeeritud 1... 2% teoste üldarvust) kui rahvuskunsti rikkusi avaldavad institutsioonid. Need pole ainsad kurvastavad faktid. Paljud projektid on jäänud paberile, EKP otsused ellu viimata. Popslikult näidatakse külalistele ainult edusamme, ületades Potjomkinit puuduste varjamisel. (Leedus näiteks viiakse Moskva võimumehi kohtadesse, kuhu on vaja raha ja materjali, et neid korda teha, Eestis ainult 10 korda kontrollitud muster-majandesse, aga mitte mingil juhul Raadi varemeid või hävivaid kultuuriväärtusi vaatama).

Kiriku ülesanne on hädalisi aidata, mitte aga võimulolija vigu varjata ning teda ilmeksimatu pühaku aupaistega pärjata. Kui kirik varem rajas ja teostas ka sotsiaalhooldust, siis praegu on see meil riiklike asutuste ülesandeks. Ent see ei suuda veel teha kirikut ühiskonnale tarbetuks, vaid just annab talle suurema võimaluse teisi seniseid ja uusi suuremaid ülesandeid täita. Rahvakiriku ülesanne on kogu rahvuse heaolu, arengu soodustamine ja tema õiguste eest võitlemine. Eestlastel puudub rahvuspartei, kes võitleks emakeele õiguse ja rahvuse eluruumi säilitamise eest ning kelle südameasjaks rahvuskultuuri igakülgne arendamine.

Seepärast ei ole neil võimalik neid ülesandeid ühegi teise organsatsiooni või institutsiooni täita jätta, sest taolist lihtsalt pole. Väikerahvaste (armeenia, bulgaaria, iiri, iisraeli jne.) ajalugu näitab, kui suur oli kiriku osa rahvuse säilitamisel ja rahvuskultuuri arendamisel. Ka eesti rahva ajalugu kinnitab kiriku teedrajavat osa rahva hariduse, eestikeelse kirjanduse (ajakirjanduse), ühistegevuse, muusika ning muude kultuurivaldkondade väljaarendamisel (vt. G. Müller, E. Susi, A. V. Hupel, J. Hurt, V. Reiman, J. Köpp jt.). Pole vaja eriti uhkustada sellega, mida vaimulikud varem tegid. Oluline on, et kirik, ja eelkõige tema ametikandjad eelkäijate tööd jätkaksid ja uutest ülesannetest kõrvale ei hiiliks vabandusega, et nad on ainult kultuse teenrid.

Jeesus mõistis õigeks halastaja samaarlase, aga mitte preestri ja leviiti (Lk. 10, 37 ja Mt. 7, 21). Aeg on töötanud EKP kahjuks ja EELK kasuks, sest partei programmis antud tõotus ("Partei kuulutab pidulikult: nõukogude inimeste praegusele põlvkonnale (A.D. 1961) saab osaks elada kommunismi ajal!") asendati uue juhi poolt loosungiga - "Noorte ehitada on kommunism!". Need tõigad pole siin toodud pilamiseks, vaid tõendamaks, et mitte igaüks ei saa Jumala riiki, kes ütleb Issand, Issand ja mitte see ei pääse kommunismi, kes selle nimel ainult sõnu teeb. Eesti rahvas on eemaldunud EKP-st, kuid pole veel ka eriti lähenenud EELK-le. Ta on äraootaval seisukohal: joob, liiderdab ja langetab tööviljakust. Tööviljakuse kas aga on ju edasimineku peamine jõud ja indikaator, Eesti rahva edasine saatus sõltub sellest, kumb kiiremini ja täielikumalt oma ülesannet täidab - EELK või EKP, ülesannet, mida Jumal oma kirikuis on andnud või tuleviku ühiskond (kommunism) oma ajalikelt asemikelt nõuab. Vastutus tulevaste põlvede ja viimselt samuti Jumala ees tuleb anda mõlemil, nii EELK kui EKP-l. Samane aruandmine on arusaadavam kõigile. Juba praegu saame näha,

kui palju tühje sõnu ja ränki eksimusi on tehtud tulevaste põlvkondade õnne nimel. Vana ja haige ühiskond vajab patuoinaid... terve tunnistab ja parandab.

EELK ülesanne on täita Jeesuse tahet ja evangeeliumi nõudeid. Seda mitte sõnades, mitte abstraktselt väljaspool aega ja ruumi, vaid rahva juures, kelle liikmeteks me oleme ilmale tulekust saadik ja maal, mis on isa(de) maa ja Maarjamaa ühtaegu. Kui varem härraskirik mõisnike mahitusel tegeles välismisjoniga rohkem kui maarahva elujärje parandamisega, siis rahvuskirikul (rahvakirikul) pole vajadust sama viga (ühekülgisust) korrata, nõudes Aasia ja Aafrika väikerahvuste iseseisvust ja inimõigusi, eestlastele eluruumi ja emakeele õigust aga mitte. Kui esimeses teeme kaasa, siis teist ei tohi mingil juhul tegemata jätta. Vastasel juhul oleks eetiline skisofreenia (vt. lk.3). Rahvast on võrreldud ja saab võrrelda inimorganismiga, milles tähtis koht kuulub närvisüsteemile (ergukavale). Kirik on ametikandjate - vaimlikega on selles organismis ergukavaks, tundlikuks ja koordineerivaks närvisüsteemiks. Kui närvirakud ei vähenda ajast tulevaid käske (impulsse) keha osadesse ja organitest tulevaid erutusi peaaugule, siis on kogu organismi elutegevus häiritud. Teisi sõnu: kiriku ametikandjate - pastorite passiivsus põhjustab kogu rahvuse (organismis) paralüüsi (lõdvendus, halvatus, teovõimetus), psühhasteenist (närvinõrkus, seotud vaimsete häiretega), neuroosi (närvisüsteemi talitusriike, närvinõrkus, sundhirm; pidurdus ei korrigeeri erutust) või muid keha liikmete vahelise koostöö (koordinatsiooni) häireid. Neile on teada kuritegevuse kasv ja kunstilise isetegevuse (taidluse) kahanemine noorsoo hulgas (vt. "Noorus", 1974, nr. 6, lk. 51), et iga sünni kohta tehakse Eestis keskmiselt 3 aborti (vt. "Noorus", 1975, nr. 1, lk. 18), alkoholi pruukimine naiste ja alaealiste hulgas kasvab enneolematult kiiresti (aastas ca 220 rbl. inimese kohta), vandalismi levikule ei suudeta piiri panna jne. Bürookraatlikud ametkonnad kasvavad nii

koosseisult kui ka ehtveneliku hoiaku poolest, mida omal ajal Lenin ometi nii teravalt hukka mõistis. Piibellik võrdlus ühiskonnast kui organismist aitab meil näha selgemini olukorda Eestis ja kiriku (vaimulike ametikandjate) ülesandeid siin Maarjamaal.

Iga võrdlus (mudel) on tinglik, kuid vajalik. See aitab teatud ulatuses asja lähemalt uurida, tema olemust avada, on abivahendiks, mitte asi ise. Seepärast pole teaduslik mudelite-võrdluste vastu võitlema hakata. Igale arenenud eluorganismile on vajalik närvi-süsteem, nii ka rahvusele, kui ta tahab jääda elusaks ja saada elusamaks. Vaimuliku ameti juurde kuulub pihti vastuvõtmine ja andeksandmine. Ta on vahendajaks seatud üksikinimese ja Jumala vahel. Seda ülesannet pole talt keegi ära võtnud. Nagu närvirakud annavad edasi kahesuunalist informatsiooni, nii peavad ka ühiskonnas isikud, kes seda teevad, nii erialade, teotmisharude siseselt kui rakõige laiemas tähenduses, üksikinimese ja inimkonna, väikerahvuse ja inikonna, üksikinimese ja Jumala vahel.

Poliitilised parteid täidavad seda ülesannet lähtudes oma klassi positsioonilt, oma võimu säilitamise ja oma põhivajaduste rahuldamise huvidest. Üsikindiviid ja inimkond tervikuna jäävad paraku tema jaoks tagaplaanile: eeldatakse, et partei põhihuvide rahuldamine tuleb automaatselt kasuks üksikisikutele ja kogu inimkonnale. Ent poliitilisi parteisid on rohkesti ja võitlus nende vahel on vihane ning verine, kannatajaks pooleks aga ikka üksikindiviid ja inimkond tervikuna. Kiriku osa (seega ka iga ta ametikandja osa) on näha asju Jumala silmade läbi, näha nii iga üksiku inimese olukorda ja vajadusi, kui ka kogu inimkonna omasid. Väiksemale vennale tehtu on samastatav inimkonnale ja Jumalale tehtuga. Poliitiliste parteide piiratus tuleneb nende lähteeldusest, nende (nende klassi) huvid on kogu inimkonna õiged huvid ja eesmärgid. Õige on see ainult ühel juhul, kui partei juht(kond) on ilneksimatu, täiuslik, geniaalseimatest geniaalsem.

Teisi sõnu: kui teda juhib Jumal. Nii jõuame viimselt ikka välja usuni. Poliitikud jäävad ikka kuhugi poolele tee peatuma. Kõige järjekindlamad olid Stalini ja Hitleri kummardajad, nad kuulutasid oma juhi jumalaks - ilmeksimatuks ja kõikenägevaks. Paraku kultusest üksi ei piisa inimkonnaga koostööks. Ka mitte kristlikust kultusest. Kiriku osa ja ülesanne on sügavam ja integreerivam (tervikuks ühendavam lõpmatult paljude imeväikeste osakeste ühendamine üheks tervikuks). Kirik ei samasta ennast Jumalaga, vaid ta näeb (peab nägema) igas kannatavas olendis Kristust (Matt.7, 21-23; 25, 31-46). Kiriku vaateväljast ei saa jääda kõrvale ei üksikinimese häda ega inimkonna kui terviku huvi, häired inimrühmadevahelises koostöös. See ei tähenda, et kirik (või meie tema ametikandjatena) peaksime tegelema kõigega ja võitlema kõikide eest. Igal keha liikmel on oma eeldused ja neist tulenevad ülesanded. Seda nii inimesel, rahval kui inimkonnal tervikuna. Närvi-rakkude ülesandeks ei ole täita käte ja jalgade funktsioone jne. Nende ülesanne on anda edasi kahe suunalist informatsiooni. Kaks seni eraldi seisnud teadust (Kirikuvalitsemise õpetus ja küberneetika) ei kanna mitte ainult juhuslikult sama nime, vaid sarnast on neil palju rohkem.

Akadeemik G. Naan oma sissejuhatusega N. Wieneri raamatule "Inimolendite inimlik kasutamine - Kübernaatika ja Ühiskond" ("Loomingu" raamatukogu 1969, nr. 45-47, lk. 7) kirjutab: Igas organiseeritud teoloogilises süsteemis peab olema vähemalt kahte liiki (otse- ja tagasi-) side ja vastavalt kahesuunalised informatsioonivood ("käsud" ja "ettekanded vigadest"). Ilma negatiivse tagasisidet ei saa konarlikus (ebatäiuslikus, vale informatsiooni sisaldavas) maailmas sihipärast tegevust olla". Mitte ainult vaimulikud (teoloogid), vaid ka täppisteadlased (küberneetikud) vaatavad ühiskonda ja inimkeha samadele seaduspärasustele alluva teleoloogilise süsteemina. Seega ap. Pauluse käsitus kirikust kui Kristuse ihust ja selle võrdlemine

inimkeha koostööga (keha liikmete vahelise tööjaotusega) on igati kaasaegne ja praegusaegsetele klassivõitlust õhutavatele ühiskonna-õpetustele kompromissile näitavaks. Proletariaat ei saa eitada haritlaskonda ja vastupidi (1 Kor. 12, 12-27). Ka ei jää vaimulike osa sotsialistlikus ühiskonnas väiksemaks, vaid vastupidi, peab suurenema, sest "kogu inimkonna helge tulevik" peab endas kätkema ka ca 1 miljardi kristlase tuleviku. Oleks ideoloogiline rassism tunnistada veerand inimkonnast ebateadlikuks, mahajäänuks, ebausku küüsis olevaks, kes ei tea, mida nad tahavad ja mis neile tõeliselt hääd on. Ka Eestis ületab kristlaste arv tunduvalt kommunistide arvu. Kes veel, kui mitte kirik, peab kõigi kristlaste huvide eest võitlema? Ega ometi EKP või "pagarihärrad"? Kiriku ülesanne ei ole mitte ainult usklike usulite "talituste" toimetamine, mitte ainult nende huvide eest võitlemine, vaid ka koostöö tugevdamine kristlaste ja kommunistide, erinevate parteide ja rahvaste vahel, et koostöö suureneks inimühiskonnas analoogseks inimkeha liikmete vahelisele. Koostööd, üksteise mõistmist, on halvavalt vähe Maarjamaal ja kogu maailmas: inimressursse, tehnilisi võimalusi, kommunikatsioonivahendeid ja teaduse saavutusi aga enneolematult palju. See vastuolu ei saa püsida enam kaua. Eituste (võitluste) ajajärk peab asenduma - kui dialektika termineid kasutada - "eituste eitamise" ajajärguga, et tagada arengut ning inimkonna edasiminekut kvalitatiivselt täiesti uuele tasemele - loovale sünteesile. Selleks ei ole enam vaja sõda ega verevalamist, vaid ainult ühte: i n i m t e a d v u s e r e v o l u t s i o o n i. Seda saame ja võime nimetada mitmeti: vaimseks revolutsiooniks, uuestisünniks, eitust eitavaks mõtlemiseks, suureks loovaks sünteesiks, tõeliseks kultuurirevolutsiooniks, globaal-ökoloogilise mõtlemise läbi-murdeks inimkonna teadvuses jne.

Loodusteadlaste endi poolt on tuvastatud inimkonna tuuma- või ökoloogilise enesetapu oht. Läheneb ühemõõtmelise, s.t. ratsionalistliku teaduse lõpp. Tänapäeva teaduses on hakanud kõlama uus, loodusega kooskõlas oleva inimese teema. Ilmnevad sümptoomid, mis kõnelevad loodus- ja ühiskonnateaduste ühinemisest kõikide teaduste kohtumiskohaks saab probleem inimesest, kes üha enam muutub kogu teaduse kui terviku aineks. Toon selle kokkuvõtva seisukoha ühelt nõukogude teadlaselt (Kim Šilin "Teaduse eetilised kollisioonid", "Horisont", 1972, nr. 7) tõdemaks, et teadlased kõigis maades tunnevad uue, sünteesiva mõtlemise hädavajalikkust: "Teoloogia, ühiskonnateadused, täppis- ja loodusteadused, mida seni üksteisest lahus püüti hoida, on kutsutud ja seatud lahendama üht ja sama probleemi: uue inimese kasvatamist, tema teadvuse kujundamist."

Kirik mujal maailmas ei ole jäänud ootama, millal parteijuhid tulevad temalt abi saama^a uue inimese kasvatamisel ja uue ühiskonna kujundamisel. Katoliku kiriku tegevus kogu maailmas (ka Ida-Euroopa maades) on selles suhtes heaks eeskujuks. Miks peaksid EELK ametikandjad orjalikult ootama, millal neil ka lubatakse suu lahti teha uue ühiskonna ülesehitamise küsimuses? Liiaaks tõsine on olukord Maarjamaal ja emakesel Maal, et ootama jääda, kunas tullakse küsima kiriku seisukohta uue inimese kasvatamise osas. Et meid veel ainult vanad inimesed kuulamas käivad, on meie endi süü. Oma arguse, liigse lojaalsuse või laiskuse tõttu pole me olnud ühiskonna soolaks ja noorsoo valguseks. Pole lasknud lapsi, noori Jeesuse juurde. "Häda teile, kirjatundjad ja variserid, te silmakirjatsejad, et te sulete taevariigi inimeste eest! Ise te ei lähe sisse ega lase minna neid, kes tahavad sisse minna." (Matt. 23, 13; Tooma ev. 39). Kristlastele, eriti veel kiriku ametikandjatele, ei peaks Jumala riik ja "kogu inimkonna helge tulevik" mingi kauge tulevikuunistus olema, vaid juba

siin Reaalne Tõelus, kuhu sissepääsuks neile on tunnetuse võtmed antud. Häda meile, kui me neid ise ei kasuta ega lase ka teistel sisse minna.

Teisi sõnu: EELK ametikandjatena on meie otsene kohus ning ülesanne kasvatada ja kujundada uut inimest ja uut ühiskonda. Saada ise lapseks (Matt. 18, 3), teha läbi inimteadvuse revolutsioon (-uuestisünd) - see on primaarne ja praegustes tingimustes, kus me oleme vabad aeganõudvaist ühiskondlikest kohustustest ning ideoloogiliselt isoleeritud nagu erakud - eriti teostatav, kui ainult tahetakse. Eraldatus on enda kallal töötamiseks parim võimalus. Ütleb ju Jeesuski: "Õnnis on üksilane ja need, kes väärivad, sest teie leiateg kuningriigi, sest teie tulete sellest, teie lähete sinna taas" (Tooma ev. 49 ja 75). Uut inimest saab kasvatada see, kes ise on uueks saanud. Tee uueksaamiseks on kristlastele selgemini antud kui ühelegi teisele. Nii ei ole uue ühiskonna ülesehitamine kiriku ametikandjatele vastotsitud, vaid vana kohustus, mida härraskirik ja tema epigoonid unarusse on jätnud. On ju lausa häbemata nõuda kirikhärralt uuestisündi ja lapseksaamist, teisi-timõtlemist!? Mida me veel ootame?

Kas seda, et uued maaisandad miilitsate abil rahvast kogudusekotta kokku ajavad meie magedaid manitsusjuttusi kuulama? Noorsoo kõlbeline tase langeb, eks siis kunagi ikka pea see aeg saabuma, sest moraallugemine on meil ju luus ja lihas. Ei tahaks uskuda, et keegi meist enam nii mõtleb. Jääb rahvas kirikusse tulemata, siis on ikka viga meis, meie jutlustes. Kui aga leiame, et jutluse sisu on väga vajalik ja aktuaalne, ei keela meid keegi seda kirjalikult edustamast või helilindi vahendusel rahva sekka viimast. Palju oleme neid võimalusi kasutanud? Väga vähe, ja see näitab, et meil polegi uut ja hädavajalikku oma kihelkonnale öelda. On muidugi veel algsem ja apostellikum kuulutamise viis: kui rahvas ei tule kirikusse, siis on karjase kohus minna karja juurde. Seda tegi Jeesus, tema otsesed õpilased, mungad

ja kaasajal eriti katoliku kirikus töölispreestrid.

EELK koguduse tööpiirkond on kogu kihelkond, mitte ainult kantšel, altar ja nende surijate voodi serv, kelle juurde lapsed vaimulikku veel kutsuvad (lasevad). Haigete hoolekanne on vajalik, aga õpetajal on seda üksi võimatu teostada: esiteks puht ajaliselt ja teiseks "pärimuse" tõttu, nagu püüaks õpetaja hingi, pärandust või ... ollakse valmis veelgi halvemat arvama. Seepärast on kohane siinkohal meenutada piiskop J. Kõppu: Kiriku, tema ametikandja töötamisala, töömeetod, tööriistad ja võitlusvahendid peavad olema vaimsed.

Kihelkonna hingekarjase (vaimliku) tööpõld on kogu kihelkonnas toimuv vaimne tegevus. Noorte vaimsed harrastused, see, millega nad oma vaba aega (pühapäeva) sisustavad, keskealiste ja vanakeste harrastused ja neile korraldatavad üritused, kõlbluse tõusud ja langused - kõik see ja palju muudki (psühhohügien, rahvussuhted jne.) kuulub siia valdkonda. Mõnigi vangutab pead ja kahtleb: kas see on ikka võimalik ja vajalik. Kui ei jõua mõnd haigetki külastada, kuidas siis kursis olla kõigega, mis kihelkonnas toimub? Ühel inimesel on see täiesti võimatu. Keegi pole öelnud, et pastor seda kõike peaks tegema või juhtima. Ta on vaatleja, informatsiooni vahendaja, mitte käskija ja keelaja, kus kõik normaalselt laabub, polegi lisajuhti vaja. Igal alal on oma töötegijad ja vastavat ala tundvad juhid. Kui aga mingi häire, takistus, jääb kauemaks püsima, koostöö ja üksteise mõistmine kaovad, vaimne kultuur langeb, siis on vaja informatsiooni vahendada, on vaja operatiivselt otse - ja negatiivset tagasisidet. Ka kogu kihelkonna elu vajab tundlikku närvi (närvisüsteemi osa). Mõni võib küsida: kas see kõik juba olemas ei ole? - on ju parteikomitee, rahvakontrolliorganid jne. Lokaalsel tasandil ja väiksemas ajaühikus täidavad nad neid funktsioone küllaltki edukalt. Kuid iga tegevust tuleb

globaalsel pinnal ja võimalikult pikema inimajaloo kogemuste valgusel ("igaviku valguse paistel") Jumala silmade läbi vaadata, et me teaks, kas see, mida me praegu õigeks peame, ka tulevastele põlvvedele õnne tagab. Tehtud vigu siin loetlema hakata pole teemakohane. On selge, et õige lahenduse leidmiseks on vaja maksimaalset informatsiooni, võimalikult paljude suurema tõenäosusega variantide võrdlust ja ikka enamate korrelatsioonide uurimist. Et sellega toime tulla, ei piisa praegustest organisatsioonilistest suhetest. Ei ole ka vaja mitte uut institutsiooni ega suuremat ametkonda. Vaja on suurendada ühiskonna organiseerituse astet ja võimalikult täielikumat ning kiiremat informatsiooni vahetamist. Igasugune informatsiooni salastamine ja pidurdamine on väga kulukas ja toob endaga kaasa plahvatuse või bumerangi.

Ühiskonna organiseeruvuse suurendamine on Kristuse ihu ülesehitamine (Ef. 4,4.16; 1 Kr. 12, 15-16; Rm 12, 1-10).

Teisalt: "Kommunism on vabade ja teadlike tööinimeste hästiorganiseeritud ühiskond, kus seatakse sisse ühiskonnaomavalitsus, kus töö ühiskonna heaks saab igaühe esimeseks eluvajaduseks, tunnetatud paratamatuseks, kus igaühe võimeid rakendatakse kõige suurema kasuga rahva heaks (NLKP programm, lk. 57). Neis kahes eesmärgis pole sisulist vastuolu. Sõnastus on erinev, sisu identne. Kahjuks on erinevad aga eesmärgile viivad teed ja selleks kasutatavad vahendid. Informatsiooni salastamine, ideoloogilise töö koondamine kitsa ja mõnes mõttes suletud (koostööd kirikute ja usklikega vältiva) ringkonna kätte, järelvalveorganite pidev tugevdamine, vastupidiselt Lenini seisukohale, et riik sureb välja. Kui teised vigu teevad ja tehtut parandada ei taha, ega see siis takista kristlastel oma eesmärgi taotlemast ja seda teostamast, mis mõlemil eesmärgil ühine: töö inimkonna (ühiskonna) heaks saab igaühele esimeseks eluvajaduseks.

Pastor on kutsutud ja seatud vaimset tööd tegema; füüsilist tööd võib ta teha, vaimset p e a b tegema. Kristuse ihu ülesehitamise õpetus ei ole rituaal ega vaga fraas, vaid olemiselt ikkagi ühiskonna-õpetus. Meie esmane ülesanne on - Jumala riik, et Tema tahe ja õigus meis endis, meie ümber ja meile usaldatud kihelkonnas teostuks ning nähtavaks saaks. (Jeesus ütleb: "Variserid ja kirjatundjad on saanud tunnetuse võtmed. Nad on need peitnud. Nad ei läinud ise sisse ega lasknud neid, kes soovisid. Kuid teie saage mõistlikeks kui maod ja veatuks kui tuvid.")). Kiriku ametikandjate ülesanne on näha usu ja kiriku integreerivat osa ühiskonnas, nii rahvuse kui ka kogu inimkonna, kogu loodu piires. Ühendada lokaalne globaalsega, natsionaalne internatsionaalsega jne. Kui mõni klassipartei ei täida oma programmi, siis kaotab ta rahva usalduse. Kirjatundjatena peame ka NENDE pühasid kirju (Lenini testamenti (LT) tundma ning selgitama endale ja oma kogudusele, kui vaja. Meie tööala ja -vahendid on ikka ja ainult vaimsed: keel (mõisted, mida me kasutame) peab olema rahvale arusaadav, arusaadav ja ateistile - mitte mingi kaananikeelne vagade fraaside lõputu voog. Seepärast veel üks lõik NIKP rajalt (LT-st):

"Sellistes tingimustes on väga loomulik, et "liidust väljaastumise vabadus", millega me ennast õigustame, osutub tühjaks paberilipakaks, mis ei suuda Venemaa muulasele kaitset pakkuda selle tõsivene inimese, suurvenelase-šovinisti, tegelikult lurjuse ja vägivallatarvitaja rünnaku eest, kelleks on tüüpiline vene bürokraat. Pole kahtlust, et v ä g a v ä i k e protsent nõukogulikke ja nõukogustatud töölisi upub selles šovinistlike suurvene kaabakate meres nagu kärbsed piimas. Kas oleme küllalt hoolikalt tarvitusele võtnud abinõusid, et tõesti kaitsta muulasi tõsivene deržimorda eest. Ma arvan, et neid abinõusid me tarvitusele võtnud ei ole, ehkki oleksime võinud võtta ja pidanuks võtma. Ma arvan, et siin etendasid saatuslikku osa

Stalini tormakus ja kalduvus administreerida, samuti tema viha kurikuulsa "sotsiaalnatsionalismi" vastu. Suurvene šovinismile kuulutan sõja elu ja surma peale. Niipea, kui vabanen neetud hambast, süön ta kõigi terve hambastega ära".

Nendest Lenini tsitaatidest peaks piisavalt selguma, et rahvusküsimusega meil Maarjamaal kõik asjad korras ei ole. Kuna i g a l NSV Liidu kodanikul on õigus kritiseerida ning esitada ettepanekuid töö parandamiseks ning tagakiusamise kriitika pärast on keelatud konstitutsiooni (par. 49) järgi, siis peaks see kehtima ka kiriku ametikandjate kohta. Aus ja avameelne arvamuste vahetamine ei ole riigivastane tegevus. NKP vigadele osutamine on vahest harjumatu (tavatu) parteiusulisele, kuid ka seda ei saa riigivastaseks tembeldata, kuna eelduste kohaselt on meil üldrahvalik riik, mitte parteidiktatuur (konstitutsioon par. 1). Ka pole eelnevalt jutt mitte natsionalismi õhutamine, vaid ikkagi tõeliselt vaba ja võrdõigusliku rahvaste sõpruse, tõelise internatsionalismi taotlemine. Asume niiöelda Ida ja Lääne (Euroopa) piiril, kus on tavaks olnud suhelda kõigi naabrite ja ka kaugemate rahvastega otseselt, mitte mingi suurrahvuse kaudu. Näha vene keeles ja kultuuris ainsat õiget kanalit suhtlemises teiste rahvastega oleks binatsionalism (pehmelt öeldud), mitte internatsionalism. Siit järeldus: kiriku ja rahvusküsimuse ühendamine ei ole vastuolus ristiusu põhialusega.

Olukord, kus pole enam kreeklast ega juuti, orja ega vaba, meest ega naist (Gl. 3, 28; Rm. 10,2; 1 Kr. 12,3). saavutatakse alles siis, kui elementaarsed õigused ja vabadused on tagatud. Kristlastele Maarjamaal on rahvusküsimuses minimaalprogrammiks Lenini põhimõtted selles osas. Kristlikust maksimaalprogrammist saab rääkida alles siis, kui algaste on saavutatud tegelikkuses, mitte ainult sõnades.

Eelnevas oli rõhk seoses kirik ja rahvas. Omaette käsitlest nõuab suhe: rahvas ja kirik, s.o. rahva eri rühmade suhtumine kirikusse ning kes ja mis seda suhtumist on kujundanud. Sellest aga edaspidi.

« EHATARE »
RAAMATUKOGU